

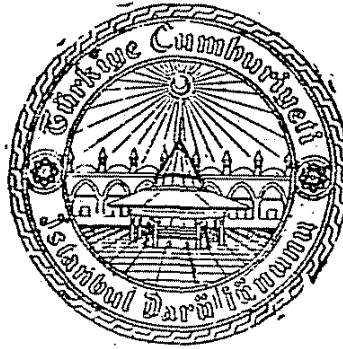
Beşinci Sene

Yirmidördüncü Sayı

DARÜLFÜNUN
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
MECMUASI

TARİHİ, İÇTİMÂİ, DİNİ, FELSEFİ

1. Kânun 1932

İSTANBUL
Bürhaneddin Matbaası
1932

Sümmer dininin, Babil, İbranî, İslâm, dinleri üzerinde yaptığı tesirler

Tufan hikâyeleri

İbranî ve İslâm dinlerinde

II

Sir Henry Rawlinson, Gilgamesh destanının on iki kaside de toplanmış olmasının sebebini, yıldızlar mıntakasının on iki yıldızına karşı durması, böylece şiirin on iki parçada devanını, senenin, on iki ayı zarfında, güneşin seyrini takip etmesile izah etmiştir. Tufan menkıbesinin, un birinci kasideye tahsis edilmiş olması, Babilin on birinci ayının, şiddetli yağmur mevsimine tesadüf etmesi, Rawlinson, un bu nazariyesini bir derce daha teyit eder. Tufan kasidesi fırtına Allahı Rammon'a tahsis edilmiştir. Rammon, isminin "yağmur felâketi ayı," [1] manasına geldiği söylenmiştir.

Tufan hikâyesi Gilgamesh destanında aşadaki gibi kay edilmiştir: [2]

[1] E. Schrader, The Cuneiform inscriptions and the old Testament, I, 47; M. Jastrow, Religion of Babylonia and Assyria, pp 463, 484, 510, - Hebrew and Babylonian Myths, p 325; N. I. Schrader, e nazaren bu ayin Akkad. ca ismi olan, "İti asa segi,, nin Asur dilindeki mukabili bulunan "arah arrätzunni,, Yağmur felaketi ayi, manasını vermektedir. Gilgamesh kasidelerile aylar arasındaki diğer münasebetleri, Profesör Jastrow izah etmiştir.

[2] Tufan menkıbesinin tercümeleer, yahut hulasaları için aşağıdaki kitaplara bakınız:

Eberhard Schrader, The cuneiform inscriptions and The old Testament, I, 46 sqq; M. Jastrow The Religion of Babylonia and Assyria, pp. 495 s qq. - Hebrew and Babylonian traditions pp. 325, sqq; L. W. King, Babylonian Religion and Mythology pp. 127; P. Jensen, Assyrisch - Babylonische Mythen und Epen pp 229, sqq; W. Muss Arnolt, in R. F. Harper's Assyrian and Babylonian Literature, pp. 350 s qq.

Şiirin kahramanı olan Gilgamesh'in aziz dostu Engidu [1] ölmüş kendiside ağır hastadır.

Mazisile kederli, istikbalinden meyus bulunan Gilgamesh, atası Ubaratutu'nun oğlu, Ut-napishtim[2] i bulup fanî bir insanın nasıl ebedî bir hayata nail olabileceğini öğrenmek için aramaya karar vermiştir. Ceddinin şimdi çok uzaklarda, Allahlarla beraber oturduğundan haberdardır, Fakat, oraya kadar gidebilmesi için tehlikeli, güç bir seyahate katlanması lâzımdır. İster istemez, bunu göze alıran Gilgamesh, erkek, dişi akreplerin muhafaza ettiği, güneşin orada battığı bir dağı, kendisinden evvel hiç bir faninin ayak basmadığı, karanlık ve korkunç bir yolu, geçerek ilerlemeye başlar. Yolda büyük bir denizin, ölüm suyunun üzerindeki dar bir köprüden geçerken çok korkar, nihayet, Ut-napishtim'in önüne gelir. [3] bu

H. Zimmern, in F. Scarader's Die Keilinschriften und das Alte Testamente, pp. 544, s qq; Alfred Jeremias, Das Alte Testament im Lichte des Alten Orients, pp 228 s qq; P. Dhorme, Choix de textes Religieux Assyro - Babylonians, pp. 100 s qq; Arthur Ungnad, in H. Gressmann's Altorientalische texte und Bilder zum Alten Testament, I, 50 sqq; A. Ungnad und H. Gressmann, Das Gilgamesh - Epos, pp. 52 s qq; R. W. Rogers, cuneiform parallels to the old testament, pp. sqq; Dhorme, Jensen, Rogers, eserlerinde, tufan hikâyesinin tercümesi yanında asıl Babil metninde, Romen harfleri'le kayıt etmişlerdir

[1] Bu ismin "Enki (samî: Ea) haliktir,, manasında Sumerce bir isim olduğu söylenmiştir. Bu hususta bakınız: A. Ungnad und H. Gressmann, Das Gilgamesch - Epos, pp. 75 sq. Bu isim evelce, Eabani okunmuştu.

[2] Bu isim "hayat buldu,, manasında "hayat gördü,, (ûta, ût) demek olduğu söylenmiştir. Bu hususta bakınız: H. Zimmern, in E. Schrader, s Die Keilinschriften und das Alte Testament, p 545, N. 2. mümkâyese ediniz: P. Jensen, Assirich Babylonische Mythen und Epen, pp. 466; A. Ungnad und H. Gressman, Das Gilgamesh - Epos, P. 80. Bu isim evelce, Par-napishtim, Per-Napishtim, yahut Tsit - Napishtim okunmuştu.

[3] Destanın dokuzuncu ve onuncu kasidelerinde hikâye edilen seyahat hakkında mufassal malûmat için aşadaki kitaplara bakınız:

M. Jastrow, The Religion of Babylonia and Assyria, pp.. 489-492.
L. W. King, Babylonian Religion and Mythology, pp. 165-171. A. Ungnad und K. Gressmann, Das Gilgamesch - Epos, pp. 134-139.

kadar tehlikeler, güçlüklerden sora Gilgamesh, büyük ceddini bularak ne suretle edebî hayata nail olabileceğini sorduğu vakit, yeis verecek bir cevap alır: Ut-napishtim, ölmemezlik insanlara ait bir şey olmadığını söyler. Bir zaman kendisi gibi bir insan iken, şimdi bizzat lâyemut olan, bir kimsenin böyle cevap vermesinden mütehayyir olan Gilgamesh, muhterem akrabasından, insanların bu umumî mukadderatından kendisinin nasıl kurtulmaya muvaffak olduğunu sorar. İşte bu suale cediti Ut-napishtim, büyük tufan hikâyesini anlatmakla cevap verir:

“Ey Gilgamesh, Allahların gizli karar ve maksadını sana ifşa edeyim. Fırat kenarında eski bir şehir olan [1] Shuripak şehrini bilirsin. Allahlar bu şehir içinde büyük Allahları dünyada bir tufan yapmaya teşvik ettiler. Bu meclise Allahların babası Anu; müşavirleri cengâver, Enlil, [2] postacıları Ninib; hükümdarları Ennugi, vardı. hâkim Allah, Ea, dahi bunlarla oturup kamış kulübeye[3] şu sözleri tekrar tekrar söyledi:

[1] H. Zimmern, ufak bir okuma farkile “Bu şehir dindar değildi,, (E. Schrader, Die Keilinschriften und das Alte Testament, p. 546. N.6.) suretinde okumasını teklif etmiştir. Bu halde şehrin tufanla mahvolmasının sebebi günahkârlığına atfediliyor demektir. fakat teklif edilen bu okuma tarzı ve mana, muahher müellif ve mütercimler tarafından kabul edilmemiştir

[2] İllil. Bu isim evvelce Bel, olarak - Jensen, Dhorme, Jastrow- okunmuştur. Enlil, bu Allahın Sümerce ismidir. Bel ise bu Allahın samî ismidir. Allahların babası, Anu, ile birlikte (samî: Ea) Sümrelerin en yüksek üçünü teşkil eder. Bakınız: W. King, Babylonian Religion and Mythology, p. 14. A. Ungand und H. Gressmann, Das Gilgamesch - Epos, p. 76.

[3] Yahut daha ziyade “Çit,, Dhorme kelimeyi, “kamıştan çit,, olarak tercüme etmektedir. Babil binalarında kamıştan yapılmış hasırlar, toprağın dağılmasına mani olmak için dört beş kadem fasılalarla kerpiçler arasına konurdu. Bu hususta bakınız: W. K. Loftus. travels and Resarches in Chaldea and Susiana, p. 168. Burada Uluhiyetin kamış kulübeye söylemesinin sebebi, Allahlar meclisinde verilmiş bir karar, fani bir kimseye ifşa edemeyen eyilik yapmayı seven Uluhiyet, şeri bir hileye müracaat ederek bunu kamıştan bir divara fısıldıyor. Divarın arkasındada Uluhiyetin lütfüne mazhar, tufandan kurtulacak olan adam durmaktadır. Böylece, diğer Allahlar bundan haberdar oldukları takdir

Ey kemiş kulübe, Ey kemiş kulübe, Ey duvar, ey duvar, ey kemiş, dinle, ey duvar işit. ey Ubarat-utu'nun oğlu Shuripak'li adam onu yık, bir gemi yap, mallarını bırak, hayatına dikkat et. Allahların yalnız senin hayatından başka hepsini bırakıyor, her neviden canlı mahlukatı gemiye getir, ya pacağın geminin uzunluğu, genişliği birbirile mütenasip olsun. bu gemiyi ummana indireceksin. Ea'ya, rabbim bana verdiğin emri yapmakla bahtiyar olacağım, Fakat şehre, halka, büyüklere bunu nasıl söyleyeceğim dedim. Bu sualım üzerine Ea, bana lanet ettiğim sizin şehrinizde artık oturmiyacağım gibi Enlil'in toprağında başımı koymam. Rabbim Ea ile beraber kalmak için, derin denizlere gitmeliyim, diye ceksin dedi. Böylece Ut-Napishtim, Allah Ea'ya itaat ederek, gemi yapmak için, lâzımgelen kereste ve diğer şeyleri topladı. Beşinci günü tekneyi tamamladı. Bu tekneyi, mavna şeklinde yaptı. Bu teknenin üzerine, yüz yirmi metro murabbai yüksekliğinde bir ev koydu. Bu evi altı ambara taksim etti. Her ambara dokuz oda koydu. Su sızacak yerleri dışardan içerden zifle kalafatladı. Zeytinyağı getirtti. Öküzler, kuzular kesti, küplerisu sam şarabı, zeytinyağı, üzüm şaraplarile doldurdu. Bunları bir ırmak gibi halka içirtti. Yılbaşı ziyafeti gibi bir ziyafet verdi. Gemi hazırlanınca, altın, gümüş bütün mallarını her nevi canlı mahlukatı gemiye doldurdu. Bütün ailesini, akrabasını, sanatkârları, hayvanları gemiye getirdi. Güneş Allah, Shamash, akşam üzeri, zulmetlerin rabbi yağmur yağdırdığı vakit, gemiye girip kapıyı kapat, diyerek, tufana muayyen bir zaman tayin etmiş, bu zamanda yaklaşmıştı. Akşam üzeri hakikaten zulmetlerin rabbi dehşetli bir yağmur yağdırdı. Fırtınaya bakınca korkdum, gemiye girip kapıyı kapadım. Geminin kaptanı hatta tayfa, Puzur - Amurri'ye gemiyi ve içinde bulunanları tevdi ettim. Sabah olunca, ufuktan siyah bir bulut geldi. Bunun ortasında Ramman [1] gür-

de, Allahların kararını hiç bir faniye söylemediğini bu Allah kolaylıkla iddia edebilecektir.

[1] L. W. King ve A. Ungand (Das Gilgamesch-Epso, p.55) le be-

ledi. Mujati [1] ve Lugal [2] ismindeki Allahlar ileri gittiler. Bunlar postacı Allahlar olmakla, dağdan ve düzlükten geçip gittiler. Irragal,[3] gemiyi Ramman'ın kasırgası, göklere kadar yükseldi. Bütün aydınlıklar sönüp ortalık zulmete çevrildi. Bütün gün kasırğa her tarafı harap etti. Sular dağların üzerine kadar çıktı. Hiç bir kimse arkadaşına bakmadığı gibi, hiç kimsede artık birbirini tanımıyordu. Gökte Allahlar, tufanın dehşetinden korkarak, Anu göküne kadar çıktılar. Allahlar, köpekler gibi korkudan titreşip, duvarların yanına toplanmışlardı. Allahların kraliçesi, Ishtar, doğuran bir kadın gibi bağırdı. Güzel sesile feryat etti: bugün Allahların meclisinde, her şey çamura dönsün demekle fenalık ettim. Eyvah Allahların meclisinde fenalık emrettim. Milletimin mahvolması için savaş emrettim. Yarattıklarım nerededirler? Onlar balık yumurtası gibi su ile doludurlar. Anunnaki'nin Allahları, Ishtar ile beraber ağladılar. Allahlar eğilip ağlayarak oturdular. Altı gün altı gece rüzgâr esip, tufan, fırtına dünyayı harap etti. Yedinci gün yaklaşınca bir ordu gibi savaşta bulunmuş olan kasırğa, tufan kesildi. Deniz sustu. Bora ve tufan durdu. Denize baktığım vakit, sakindi. Bütün insaular tekrar toprak olmuşlardı. Tarlalar yerine şimdi önümde bir bataklık durmakta idi. Pencereyi açtım, yanağıma aydınlık geldi. Aşağı eğildim, Oturdum. Göz yaşlarım yanaklarıma aktı. Dünyaya

raber diğerleri, bunu Adad okumaktadırlar. Jensen, Jeremias, evvelce A. Ungand böyle okumuşlardı. Ramman, yahut Adad, gök gürültüsü ve fırtına Allahı idi. İsmi AH. İM yazılmıştır. Bu hususta bakınız: A. Ungand und H. Gresmann, Das Gilgamesch-Epos, p. 79.

[1] Küçük Allahlardandır. Bilâhare Nabu (Nebo) ile şahıslandırılmıştır. A. Ungand und H. Gresmann, Das Gilgamesch-Epos. p. 7.

[2] Küçük Allahlardandır. Allahların postacısıdır. İsmi hükümdar demektir. Bu unvan Marduka, verilmiştir. Bundan dolayı bazı mütercimler bu ismi bu fıkrada Marduk ile çevirmektedirler. A. Ungand und H. Gresmann, Das Gilgamesch Epos, pp. 77, 7.

[3] Irragal yahut Irrakal, daha ziyade Nergal, ismile maruf olan Veba, Allahıdır. A. Ungand und H. Gresmann, Gilgamesch Epos, pp. 77, 78.

baktım. Her yer denizdi. On iki gün sonra, bir ada yükseldi. Gemi, Nısır toprağına doğru yol alıyordu. Nısır dağı, gemiyi, tutup artık yüzdürmedi. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı günler Nısır dağı gemiyi sımsıkı tuttu. Yedinci gün yaklaştığı vakit, bir güvercin salıverdim. Güvercin burada burada uçtuysada konacak bir yer bulamadığı için, dönüp geldi. Bundan sonra bir karga gönderdim, karga uzaklara doğru uçup, suların azalmasına bakarak yürüdü. Bağırды, geri dönmedi. Bundan sonra, bütün gemidekilerini, dışarı çıkardım. Kurban takdim ettim, dağa kurban takdim ettim. Yedişer yedişer kaplar koydum. Altılarını kamış, sedr, kına ağacı (yahut günlük) topladım. Allahlar, kokuyu kokladılar. Allahlar tatlı kokuyu kokladılar. Takdim ettiğim kurbanın etrafına, Allahlar sinekler gibi toplandılar [1] Allahların hanımı, yakına gelecek, Anu'nın kendisine hediye ettiği, mücevheratı, yukarı kaldırarak, siz ey buradaki Allahlar, boynumdaki zümrüt elmaslarımı unutmayacağım gibi, bu günleri de öylece hatırlayıp unutmayacağımı biliniz, dedi. Allahlar, takdimmeye gelsinler, fakat nasihat dinlemeyip, Tufan yapan ve milletimi mahveden Enlil gelmesin. Enlil yaklaşup gemiyi görünce hiddetlendi. Allahlara kızdı. Canını kurtaran kimdir? Bundan sora hiç kimse yaşamıyacaktır. dedi. O zaman Ninib, cengâver Enlile bu şeyleri kim? Ancak Ea yapabilir dedi. Bunun üzerine Ea, Allahların müdürü sensin ey cengâyer, fakat nasihat dinlemedin, Tufan gönderdin, fakat elini tut, hepsi mahvolmasın, sabret, hepsi perişan olmasın. Tufan yerine, bir pars gönder, insanlar eksilsin, Tufan yerine kitlik gönder, yer yüzü harap olsun. Tufan

[1] Haupt ve Delitsch in fikrine göre, Nısır "muhafaza etmek, tutmak, manasınâ gelen, bir kelimedir. Nasar gibi, aynı kökten alınmıştır. Böylece Nısır dağı, "halas ve selamet dağı,, demek olur.

Bu hususta bakınız: E. Seharder, The cuneiform inscriptions and old Testament, O. C. Whitehouse tercümesi: I, p. 54.

Yunan menkıbesinde, Deucalion nun büyük tufandan sonra karaya çıktığı dağda, halaskâr Zeus e bir mezbaha yaptığı söylenmiştir.

yerine veba Allahı gelip insanları öldürsün. Büyük Allahların maksadını ifşa etmedim. Atrakhasis [1] a rüyasında göründüm. Allahların maksadını bu suretle öğrendi. Bunun üzerine Enlil gemiye gitmiye karar verdi, Elimden tutarak beni ve karımı ileri götürdü. Karıma yanımda secde ettirdi. Bize dönerek aramızda durdu. Şimdiye kadar Utna-pishtim insandı. Fakat şimdi kendisi ve karısı, Allahlar gibi olsun, Utna-pishtim uzakta nehirlerin ağzında otursun, diyerek bizi takdis etti. Bundan sonra Allahlar beni alarak, uzakta nehirlerin ağzına yerleştirdiler.

Gilgamesh destanında, uzun uzadıya hikâye edilmiş olan Tufan hikâyesi, budur. Gilgamesh destanındaki bu hikâye ile bu hikâyenin diğer tabletlerde yazılı parçalarının hepsi, Babil ve Assurun samî lisanile yazılmıştır. Fakat Amerika hafriyat heyetinin Nippur da bularak ahiren okunmuş olan bir parça, Sumer lisanında, yani Babilde Samilerden evvel, Fıratın aşağı vadisinde mühim bir medeniyet kurmuş olan Sumer lisanında yazılmıştır. Sümer tufan hikâyesinin bulunduğu yer, memleketin en mukaddes yeri hatta, en eski dinî bir merkezi olan Nippur şehridir. Bu şehrin Allahı olan Enlil, Allahların reisi idi. Sümer tufan hikâyesini kayıt eden tablet, yazının şekline göre Babil hükümdarı meşhur Hammurabi zamanında yani milletten evvel 2100 tarihlerinde yazılmış olduğu anlaşılmaktadır. [2] Tufan hikâyesinin Sümer lisanile yazılmış bir

[1] "Âkil bir kimse" manasına bu kelime, Ut-Napishtim,e verilen bir unvandır.

[2] Sumer tufan hikâyesinin yazılmış olduğu tableti evvelâ 1912 tarihinde John Hopkins Darülfünunu profesörlerinden Dr. Arno Poebel okumuştur. Bakınız: A. Poebel, The Babylonian story of the creation and the Earliest History of the World., The Museum Journal, Philadelphia. June, 1913, pp. 41 sqq-in university of Pennsylvania, publications of the Babylonia setion of the Unuversity Museum, vol. IV (Philadelphia) 1914, pp. 7-70. M. Jastrow, Hebrew and Brbylonian traditions' pp. 335sqq. L.W. King, "Recent Babylonian Reserch and its Relation to Hebrew Stadies " curch Quarterly review, N. 162, January, 1916, pp. 271 sqq.

nüşhasının bulunması demek, henüz Fırat vadisine samiler gelmeden evvel, böyle bir menkibenin mevcut olması demektir. Şu halde, samilerin bu menkibeyi, Sümerlerden aldıklarını katıyetle iddia edebiliriz. Sümer tufan hikâyesinin yazılı bulunduğu tabletlerin çok parçalanmış bir halde çıkarılabilmiş olması şayanı esefdir. Fakat, Sümer tufan hikâyesi, insanın yaratılması menkibesinin bir mabadi bulunması, hassaten şayanı ehemmiyettir.

Sümer tufan hikâyesile, tekvin kitabındaki ibranî tufan menkibesi birbirinin aynıdır. Her ikisinde insanın yaratılmasile, büyük tufan hadisesini, yekdiğerine sıkıca bağlı hadisler gibi telakkî etmektedirler. Bundan maada, Sümer tufan menkibesi ruhban vesikasına karşı Yevist metinle beraber, insanların, hayvanlardan evvel yaratıldığını kabul etmektedir.

Sümer tufan hikâyesinin, yazılı olduğu tabletin ancak aşaki kısmı bulunmuş isede, tufan hikâyesinin yine ana hatları hakkında, bize kâfi derecede malûmat vermiştir. Bu tablettan zuigiddu, yahut daha ziyade zuidsuddu, samî Ea, nın mukabili olan Sümer Allahı Enki'nin bir hükümdar aynı zamanda papaz olduğunu öğreniyoruz. Bu hükümdar, her gün uluhiyetinin hizmetinde bulunur. Mutevaziane secde eder. Mütemadiyen ibadetine devam ederdi. Enlil'in talebi üzerine, Allahlar meclisinde bir yağmur fırtınasile beşeriyetin mahvedilmesine karar verildiği vakit, dindarlığının mükâfatı olmak üzere Allah Enki'bu karardan hükümdarı haberdar etmiştir. Geminin yapılmasile, Zuidsuddu'nun gemiye binmesini tasvir eden tabletler kayıptır. Mütebaki parça ise, tufanı hikâye ediyor. yağmur ile beraber fırtınanın sebep oldukları tahribat anlatıldıktan sonra, bu hikâyeye şu suretle devam edilmiştir. "Yedi gün yedi gece devameden yağmur fırtınası, yer yüzünü tahrip ederek kuvvetli sular büyük gemiyi uzaklara doğru sürüklediği vakit, Güneş Allahı gelerek gök ve yere aydınlık verdi. Aydınlık gemiye girince, Zuidsuddu Güneş Allahı huzurunda secde ederek bir öküz ile bir koyun kurban etti. Bundan sonra metinde bir boşluk vardır. Boşluktan sonra, hükümdar Zuidsuddu'nun Anu, Enlil, Allah-

lar huzurunda, secde ettiği kaydedilmektedir. Enlil Allahın insanlara kızgınlığının geçtiğini görüyoruz: Çünkü, Ziudsuddu'dan bahsederken „ ona bir allahın ömrünü verdim, onun için bir Allaha mahsus ezeli, bir ruh yarattım „ demektedir. Böylece tufan menkibesinin kahramanı, bu Sümer Nuhu doğrudan doruya Allah olmamışsa, ölmemezlik nimetini kazanmıştır. Ziudsuddu ya “insan tohumunun muhafızı „ unvanında verilmiştir. Bundan sonra Allahlar Ziudsuddu'yu her nekadar dağın ismi kati olarak okunmamışsa, Dilmun, dağında yaşamaya davet ediyorlar. Menkibenin nihayeti kayıptır.

Sümer tufan menkibesi, ana çizgilerile Gilgameş destanının aynı olduğu meydandadır: Her ikisinde de büyük bir Allah, Enlil yahut Bel, yer yüzünü büyük bir tufanla mahvetmeğe karar vermiştir. Her ikisinde de diğer bir Allah, Enki yahut Ea, dindarlığından dolayı, uluhiyeti memnun etmiş olan güzide bir kimseye bu büyük felâketi evelden bildirerek bu felâketten kurtulmasını temin etmiştir. Bu zat uluhiyetin tavsiyesini dinliyerek bir gemi yapmış yaptığı gemiye iltica ederek tufandan kendisini kurtarmıştır. Her iki tufan menkibesinde de, tufanın yedi gün devam ettiği söylenmiştir. Her ikisinde de tufan geçtikten sonra kahraman kurban takdim etmiş, uluhiyet mertebesine yükselmiştir. Her iki hikâyede tek bir ayrılık varsa o da bu sevgili adamın ismindedir. Sümer hikâyesinde bu kahramanın ismi Ziudsuddu, Samî tufan hikâyesinde ise Ut-Napishchim yahut Atrakhasis [1] dir. Sümer Ziudsuddu, ismi, Babilli

[1] Atrakhasis (âkil bir adam), aksi şeklinde Khasis Atra,E.Schar-der. H. Zimmern, O. Dhorme, A. Ungand taraflarından, Xisuthrus, le bir görülmüştür. Bu hususta bakınız; E. Scharder, The cuneiform inscriptions and the old testament, I. 26. H. Zimmern,in E. Scharder's Keilinschriften und das Alt Testamente, 3 inci tabi, pp. 532, 551. P. Dhorme. Choix de texte religieux Assyro-Babyloniens, pp. 119, N. 119, 132, N. 53. A. Ungand'in H. Gressmann's Altorientalische texte und Bilder züm Alten Testamente, 1,39, N. 15, 46, N. 4. A. Ungande und H. Gressmann, Das Gilgamesch-Epos, pp. 50, 74 sq. bu eserlerden mada, P. Jensen, Assyrich-Babylonische Mythen und Epen, pp. 270 sq. Usener, Die Sintflutsagen, p. 15.

müverrih Berosus'ün tufandan kurtulan adamın ismi olmak üzere bildirdiği Xisuthrus'e benzemektedir. Bu iki isim hakikaten birbirine bağlı ise, Babilli müverrihin en eski vesikayı şayanı hayret bir sadakatle takip etmiş olduğunu kabul etmek mecburiyetinde kaırız.

Dünya ve insanın yaratılması, tufan hikâyesini bir arada nakleden böyle mühim bir tabletin keşfedilmesi bize tekvin kuran, kitaplarında gördüğümüz bu hikâyelerin Sâmilerle başlamadığını fakat bunların bu menkibeleri milâttan binlerce sene evvel mühim bir medeniyet kurmuş olan Türk Sümerlerden alınmış olduğunu isbat eder. Esasen Arap çöllerinden çıkan vahşi Samî kabileler, san'at ve medeniyeti Sümerlerden öğrendikleri muhakkaktır.

Görüldüğü veçhile İbranî, İslâm. Babil, Sümer tufan hikâyeleri birbirlerine sıkıca bağlıdır. Şu halde bu münasebetler nasıl izah edilmelidir? Evveleminde İbranî hikâyesile Babil tufan hikâyesini daha yakından mukayese edersek bu iki hikâyenin yekdiğerinden müstakil olmadığını fakat bunlardan birine diğlerinden geçdiğini yahut her ikisinin müşterek bir menbadan alınmış olduğunu kabul etmek zaruridir. Çünkü her ikisi arasında birbirine benziyen noktalar hem çok hem de tesadüfi değildir. Her iki hikâyede de Allah, büyük bir tufanla insanları mahvetmeğe karar vermiş her ikisinde de Allah evveleminde bu sırrı sevdiği bir insana ifşa etmiş ve büyük bir gemi yaparak kendisini ve her nev'in neslini kurtarmasını emretmiştir. Berosus'ün bildirdiği Babil tufan hikâyesinde tufandan kurtulan kahraman Babilin onuncu Hükümdarı olduğu kaydedilmiştir. Nuh da Ademden itibaren onuncu insan olduğuna göre aralarındaki bu müşabehet tesadüfi olamaz. Her ikisinde de Allah, esasen muhtelif hikâyelerde görüldüğü veçhile, sevgili adamına büyük bir gemi yaptırıp içinden ve dışından ziftle sıvamalarını söylüyor içersine ailesini ve her cinsten hayvan aldrıyor, her ikisinde de tufan, şiddetle yağın yağmurlar neticesinde vukubuluyor, her ikisinde de kahramanla ailesi ve

yanlarına aldıkları hayvanlardan gayrı bütün mahlûkat mahv oluyor, her ikisinde de suların vaziyetini anlamak için bu kahraman evvelâ bir karga sonra güvercin salıveriyor, her ikisinde de güvercin konacak bir yer bulunmadığı için bir müddet dolaştıktan sonra gemiye döndüğü halde, her ikisinde de karga gemiden çıktıktan sonra artık bir daha geriye gelmiyor. Nihayet her iki hikâyede de gemi bir dağ üstüne oturuyor, her ikisinde de Kahraman, Allaha teşekkür etmek için geminin oturduğu dağ üstünde bir kurban takdim ediyor. Her ikisinde de takdim edilen kurbanın güzel kokularını alan Allah artık bir daha insanlara lanet etmemeğe karar veriyor.

Su halde Babil hikâyesinin hey'eti umumiyesile, İbranî, İslam hikâyelerinin umumî hey'eti arasında bir çok benzeyişler gösterebiliyoruz. Fakat İbranî hikâyesinin farklı unsurlarını nazarı itibara alırsak Babil tufanı, İbranî Ruhban metninden ziyade Yavist metne daha yaklaştığını görürüz. Zira Yavist metinle Babil hikâyesi yedi rakkamina hususî bir ehemmiyet vermişlerdir. Yavist metninde Nuh tufan zuhur edeceğinden yedi gün evvel haberdar edilmiştir. Nuh gemiye kendisile beraber yedi çeşit temiz hayvan almıştır. Gemiden kuşları yedi şer gün fasıla ile salıvermiştir. Babil tufan hikâyesinde de tufanın şiddeti yedi gün devam etmiştir. Hayvanlar gemiden yedişer yedişer dışarı çıkarılmıştır. Babil hikâyesinde de Yavist metninde gördüğümüz gibi kahraman ve ailesi, hayvanlar gemiye bindikten sonra üzerlerine geminin kapısını bizzat Allah kapatmıştır. Her ikisinde de gemiden evvelâ karga sonra güvercin salıverilmiştir. Her ikisinde de uluhiyete kurban takdim edilmiş, kurbanın hoş kokusunu alan Allahın hiddeti sükûnet bulmuştur. Diğer taraftan teferrüatta da Ruhbanî hikâye Yavist metninden daha ziyade Babil hikâyesine yaklaşmaktadır. Ruhbanî vesika Babil hikâyesinde geminin sureti inşası, içersinin muhtelif kamaralara taksim edilmesi için kat'î emirler verilmiştir. Her ikisinde de gemiye su girememesi için içerden dışardan ziftle kalafat edilmiştir. Her

ikisinde de gemi dağ üstüne oturmuş, her ikisinde de kahraman gemiden sağ ve salim çıkınca Allahın takdisine mazhar olmuştur.

Netice:

İbranî tufan hikâyesile, Babil, Summer tufan hikâyesi arasında bu kadar kat'î benzeyişler bulunduğuna nazaran bu hikâyeyi kim kimden almış olabilir? Bu hikâyeyi Babillilerin İbranîlerden almış oldukları tasavvur edilmez. Zira bu hikâye İbranîlerden hiç değilse on bir yahut on iki asır daha eskidir. Bundan maada Zimmerm'nin haklı olarak nazarı dikkati cebettiği veçhile " Kitabı mukaddes hikâyesinin asıl esası, Babil gibi feyezanlara müstait bir memleket mevzuubahs olmasını icabettirir. Böylece bu hikâyenin Babilde vücuda gelip, Filistine geçtiği şüphe götürmez „ . [1] İbranîler bu hikâyeyi Babil'den ne vakit ve nasıl aldıklarına dair kat'î malûmatımız yoktur. Bazı meşhur âlimler, Yahudilerin bu menkıbeyi evvela Babilde esir buldukları sırada öğrendiklerini binaenaley Tekvin kitabını ancak milâttan evvel altıncı asırda yazılmış olduğunu söylemişlerdir. [2] Bu noktai nazar, tufan hikâyesine yalnız Tekvin kitabının Ruhban menbaında tesadüf edebildiğiniz takdirde doğru olabilirdi. Çünkü Ruhbanî vesika yukarıda da söylediğimiz gibi Babil esareti esnasında yahut Yahudiler bu esaretten memleketlerine döndükleri vakit yazılmıştır.

Şu halde bu vesikanın muharrirleri Babilin bu menkıbesini ya şifahen yahut Babil edebiyatından veya Babildeki esaretleri zarfında yahut da esaretten avdetlerinde öğrenmişlerdir. Babil Hükümdarı Nabunazar tarafından milâttan evvel 586 tarihlerinde Küdüsün zaptedilmesi, bu iki memleket arasında sıkı münasebetler tesis ettiği bu suretle Babil edebiyatının Palestinde, Yahudi edebiyatının da Babilde bir dereceye

[1] S. R. Driver, The book of Genesis, P. 107.

[2] E Schrader, in The cuneiform inscriptions and the old testament, isimli eserinde iktibas ettiği P. Haupt, ve Fr. Delitsch, im. I, 55, in fikridir. Bu noktai nazarı, E. Schrader reddetmiştir.

kadar inkişaf etmiş bulunduğu muhakkaktır. Yavist Metinden ziyade ruhbanî vesikanın Babil metnine yaklaştığı noktalarda ise doğrudan doğruya Babil menbalarından alınmış olduğu şüphesizdir. Bu noktalar geminin inşası hususundaki tafsilât bilhassa Babilin başlıca mahsulü olan zift ile geminin kalafat edilmesidir. [1] Fakat İbranîlerin Babil metnine çok yakın bir şekilde büyük bir tufan menkıbesinden, Babildeki esaretten çok evvel haberdar olduklarını, milâttan evvel dokuz nihayet sekizinci asra ait bulan Tekvin kitabındaki Yavist menba bize kat'iyetle isbat etmektedir. Bu da bize İbranîlerin Babil'e ait tufan menkıbesinin Palestinde öğrendiklerini göstermektedir. Şimdi İbranîlerin bu menkıbeyi Palestinde nasıl ve ne vakit öğrenmiş oldukları suallerine cevap vermek kalır. Bu suallere başlıca iki cevap verilmiştir. Bu cevaplardan birinde İbranîlerin milâttan iki bin sene evvel Palestine hicret ederken bu menkıbeyi de beraber getirdikleri iddia edilmiştir. [2] Diğer noktai nazara göre de İbranîler Palestinde yerleştikleri vakit bu menkıbeyi milâttan iki bin sene evvel Babil edebiyatından öğrenmiş olan yerli ahaliden yani Kenanilerden almışlardır. [3] Bu iki iddiadan hangisinin daha doğru olduğunu bugün kat'iyetle tesbit etmek için elimizde vasita yoktur.

Dinler Tarihi Müderris Muavini

A. Hilmi Ömer

[1] Herodotus, 1,179. George Rawlinson tercümesi' vol, 1,p300.

[2] Bu noktai nazar, Prof. M. Jastrow (Heb. and Baby. Trad. pp. 185qq) undur. Jastrow İbrahim'in muasırı, Shinar hükümdarı Amraphel (Tekvin, XVI, 1) i, Babil hükümdarı Hammurabi ile aynı şahıs addetmesine istinat etmektedir. Böylece İbrahim ve Palestine mühaceretinin milattan evvel 2100 senesinde vukubulduğunu iddea eder.

[3] Gressmann, in Das Gilgamesch-Epos, übersetzt und Erklärt von A. Ungand und H. Gressmann. J. Skinner, Critical and Exegetical Commentary on Genesis, p. X. bu noktai nazara itiraz ederek, Babil Hilkat ve tufan hikâyelerinin İbranilere intikalinde, hassaten Kenanilerin mutavassıt rolü oynadıklarına dair kabili kabul, deliller bulunmadığını söylemektedir.